Ο Καπιταλισμός, η Ανάπτυξη και οι Έλληνες

Ας ξεκινήσουμε από τα απλά για να ξεκαθαρίσουμε τα πράγματα. Σήμερα δεν έχουμε μια κρίση του καπιταλισμού. Καπιταλισμός είναι το σύστημα παραγωγής όπου η εργασία γίνεται εμπόρευμα, αντικείμενο ανταλλαγής δηλαδή με αντίτιμο το ωρομίσθιο. Ο καπιταλισμός κατά αυτόν τον τρόπο δεν μπορεί να πεθάνει από την μία στιγμή στην άλλη ούτε και βρίσκεται σε κρίση. Σήμερα τα μέτρα που παίρνονται στην Ελλάδα και στις άλλες περιφερειακές χώρες της Ευρωζώνης απλά τον εξυμνούν. Αντίθετα όμως, θα μπορούσαμε να πούμε πως έχουμε κρίση του λεγόμενου νεοφιλελεύθερου παραδείγματος που αναπτύχτηκε τις προηγούμενες δεκαετίες και έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στοιχεία.

Μία από τις σπουδαιότερες εξελίξεις που συνέβησαν κατά την διάρκεια ενδυνάμωσης αυτού του νεοφιλελεύθερου παραδείγματος είναι και η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στόχος της κοινότητας και μετέπειτα ένωσης όπως όλοι γνωρίζουμε ήταν να γίνει η Ευρώπη μία περιοχή ισορροπίας, ανάπτυξης και ευημερίας. Εν μέρει μέχρι έως ένα σημείο τα είχε καταφέρει θα πρέπει να το ομολογήσουμε. Όμως δυστυχώς πολλά πράγματα σε αυτήν την ζωή απλά συμβαίνουν ή απλά μπορεί να επιβεβαιώνονται ή και τα δύο μαζί.

Πριν μία εβδομάδα παρακολούθησα (σπάνια το κάνω ομολογώ) μια συζήτηση στις ειδήσεις ενός τηλεοπτικού καναλιού και ένοιωσα σαν να ζούσα στην εποχή όπου η Ελλάδα γινόταν μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Έντρομοι οι συμμετέχοντες στην συζήτηση ανακάλυψαν πως η συμμέτοχή στην ΕΕ σημαίνει μείωση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων. Μα καλά διερωτήθηκα αυτοί ανακάλυψαν τον τροχό μετά από 30 χρόνια; Και βέβαια η συμμετοχή σε έναν υπερεθνικό οργανισμό σημαίνει μια άμεση και έμμεση εκχώρηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων μας. Αυτό το ξέρατε πριν καν γεννηθώ εγώ. Για ποιο λόγο αυτή η έκπληξη λοιπόν; Για ποιο λόγο αυτή η συζήτηση περί κυριαρχίας; Για ποιο λόγο η προσπάθεια αποπροσανατολισμού των Ελλήνων με δεδομένα πράγματα αυτήν την εποχή; Το μοναδικό θέμα που μπορεί να τίθεται είναι το εάν θέλουμε ακόμα να συμμετέχουμε σε αυτόν τον θεσμό. Η μη ουσιαστική αντίδραση του ελληνικού λαού σε όλα όσα συμβαίνουν γύρω του (οι αντιδράσεις θα μπορούσαν να είναι ακόμα χειρότερες) απλά μου επιβεβαιώνουν το γεγονός πως εμείς οι Έλληνες μάλλον θέλουμε να συμμετέχουμε σε αυτόν τον θεσμό. Αυτό επιβεβαιώνεται βέβαια και από τις πρόσφατες δημοσκοπήσεις.

Όμως, η συμμέτοχή της Ελλάδας δεν σημαίνει μόνο πως θα εισπράττουμε τα κοινοτικά πακέτα στήριξης μέσα στα πλαίσια της πολιτικής συνοχής της ΕΕ αλλά και πως θα πρέπει να τηρούμε και συγκεκριμένες δεσμεύσεις. Δυστυχώς τις περισσότερες φορές οι δεσμεύσεις αυτές δεν τηρήθηκαν από την πλευρά μας. Σε αυτό δεν μπορούμε να κατηγορήσουμε την ευρωπαϊκή πλευρά παρά μόνο τους εαυτούς μας. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο μπορεί να κατηγορηθεί για πολλές ελλείψεις που τώρα πια γνωρίζουμε πως έχουν ένα σοβαρό δομικό και συστημικό υπόβαθρο. Επίσης, κανείς δεν μπορεί να τους κατηγορήσει για τους ηθικούς λόγους για τους οποίους ουσιαστικά μας τιμωρούν. Η ηθική και η ανηθικότητα στην συγκεκριμένη περίπτωση έχουν μια πολύ περίεργη υποκειμενική έννοια. Όμως τι είναι αυτό που πρέπει να κάνουμε εμείς στην Ελλάδα πέρα από το ευρωπαϊκό πλαίσιο; Χρειαζόμαστε εν τέλει έναν τρόπο οργάνωσης μακριά από τα καπιταλιστικά πρότυπα που έχουν αναπτυχτεί, ή ένα καπιταλιστικό μοντέλο που να μην διαφέρει και πολύ με το σημερινό, ή έναν καλύτερα οργανωμένο

καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής σε αυτήν την χώρα; Ή μάλλον να το θέσω πιο ξεκάθαρα φταίει ο καπιταλισμός, σαν ένα σύστημα παραγωγής, για την ελληνική οικονομική κρίση, ή φταίει ότι αυτό το σύστημα δεν λειτουργεί στην Ελλάδα αποδοτικά; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι πολύ σημαντική γιατί επηρεάζει την ουσία των αλλαγών που πρέπει να γίνουν σε αυτήν την χώρα και είναι το πιο βασικό θέμα και πρόβλημα που πρέπει να λύσουμε σήμερα. Οι διαφορές λύσεις που προτείνονται κατά καιρούς έστω και αν δεν το αντιλαμβανόμαστε πολλές φορές είναι μακριά από το καπιταλιστικό μοντέλο ανάπτυξης. Όσοι υποθάλπουν αυτό το μοντέλο ανάπτυξής θα πρέπει όχι μόνο να μας παρουσιάσουν με ακρίβεια τις προτάσεις τους αλλά και να είναι έτοιμοι να αναλάβουν τις ευθύνες ενδεχόμενης αποτυχίας. Από την άλλη πολλές ομάδες συμφερόντων και συντεχνίες σήμερα στην Ελλάδα πιέζουν για την διατήρηση του ήδη υπάρχοντος στρεβλού καπιταλιστικού μοντέλου.

Για αυτό σήμερα πολλοί είναι αυτοί που στην βάση των ελληνικών προβλημάτων καταριούνται όχι μόνο την Ευρωπαϊκή Ένωση σαν ένα πολιτικό και οικονομικό σχηματισμό αλλά και το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα που εάν δεν απατώμαι θα μπορούσε να ειπωθεί πως την στιγμή που μιλάμε μπορεί να έχει την μεγαλύτερή αναγνώριση παγκοσμίως από οποιαδήποτε άλλη εποχή της ανθρώπινης ιστορίας. Στην ουσία οι ίδιοι αποπροσανατολίζουν τον ελληνικό λαό με ψευδό-διλλήματα και ψευδό-υποσχέσεις. Έτσι η συζήτηση περί ευρωπαϊκής προοπτικής ή περί οικονομικής κρίσης της Ελλάδας μεταβιβάζεται σε ένα κατηγορώ κατά του συστήματος παραγωγής από την μια πλευρά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την άλλη. Σε αυτό το σημείο θέτω τα εξής ερωτήματα: Η ελληνική οικονομική κρίση προέρχεται εξαιτίας του καπιταλιστικού μοντέλου παραγωγής ή εξαιτίας και μόνο της Ένωσης; Αν ναι, όπως πολλοί υποστηρίζουν, τι προτείνετε για να βγούμε από την κρίση;

Σε αντίθεση με αυτούς πιστεύω πως αν αναλύσουμε λίγο την ελληνική κρίση θα καταλάβουμε και θα κατανοήσουμε μάλλον κάτι διαφορετικό από αυτό που τόσο παρουσιάζεται στην Ελλάδα αυτήν την στιγμή. Η ελληνική οικονομική κρίση αναπτύχθηκε σε ένα διττό πλαίσιο. Βλέποντας την μία πλευρά, το εγχώριο πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον, μπορούμε να βγάλουμε κάποια ασφαλή συμπεράσματα που δυστυχώς όμως έρχονται σε αντίθεση με τα πιστεύω πολλών σε αυτήν την χώρα αυτή την στιγμή. Πρώτον, θα μπορούσαμε να πούμε όπως έχει πάμπολλες φορές ειπωθεί πως η χώρα έχει τεράστιο πρόβλημα με τα χρέη και τα ελλείμματα της. Ναι όντως. Όμως κοιτώντας λίγο πιο αναλυτικά κάποια στοιχεία θα δούμε πως η Ελλάδα επίσης έχει σημαντικό πρόβλημα με τα ποσοστά επενδύσεων. Όσον αφορά το συνολικό ποσοστό επενδύσεων είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Όμως οι κρατικές επενδύσεις και οι επενδύσεις των νοικοκυριών είναι από τις μεγαλύτερες στην ΕΕ τα τελευταία 15 χρόνια ενώ οι επενδύσεις των επιχειρήσεων είναι οι χαμηλότερες στην ΕΕ. Που οφείλεται αυτό το γεγονός; Μήπως είναι αποτέλεσμα του στρεβλού μοντέλου οικονομικής ανάπτυξής που δημιουργήσαμε; Μήπως εν τέλει το πρόβλημα των χρεών και των ελλειμμάτων είναι ουσιαστικά πρόβλημα επιχειρηματικότητας και επενδύσεων που τόσο λείπουν από αυτήν την χώρα εξαιτίας διάφορων ιδεολογικών και λοιπών προκαταλήψεων; Με βάση αυτό σας ρωτώ λοιπόν εσάς όλους που πρεσβεύεται δήθεν ριζοσπαστικές λύσεις τι είδους μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης πρέπει να δημιουργήσουμε; Πρέπει να αναπτύξουμε ένα καλύτερο καπιταλιστικό μοντέλο οργάνωσης και παραγωγής ή μήπως όχι; Εάν όχι ποια είναι η εναλλακτική λύση; Γιατί δεν την προτείνεται ξεκάθαρα;

Δεύτερον, τα τελευταία 30 χρόνια στην Ελλάδα έχει παρατηρηθεί σε ανεπανάληπτο βαθμό το φαινόμενο του κρατισμού. Αυτό το φαινόμενο οδήγησε σε μία σειρά από

άλλα πολύ αρνητικά αποτελέσματα όπως η διαφθορά, η γραφειοκρατία μα κυρίως η δημιουργία προσοδοθηρικών ομάδων οι οποίες πολλές φορές έχουν τα χαρακτηριστικά μαφίας και τα οποία έκαναν την Ελλάδα να είναι μια από τα χειρότερα κράτη για επιχειρηματικές δραστηριότητες με σχεδόν μηδενικά ποσοστά ξένων άμεσων επενδύσεων. Αυτές οι ομάδες έστω και αν δεν λέγεται έχουν κάθε είδους πολιτική προέλευση και έρχονται σε αντίθεση με κάθε πραγματική αλλαγή που επιχειρείται σε αυτόν τον τόπο. Στην βάση αυτής της παρατήρησης κρύβεται το γεγονός πως εμείς οι Έλληνες δημιουργήσαμε ένα «Λεβιάθαν» που δεν είναι ικανός να μας βοηθήσει να ξεφύγουμε από την μιζέρια μας. Δεν είναι τυχαίο ότι σχεδόν κάθε σημαντική προσπάθεια μεταρρυθμίσεων απέτυχε τα τελευταία 30 χρόνια. Σας ξανά ρωτώ τι πρέπει να κάνουμε με αυτόν τον «Λεβιάθαν»; Θα πρέπει μήπως να τον προστατέψουμε δίνοντάς του πάλι τα δικαιώματα που έχασε μέσα σε ένα υπερεθνικό οργανισμό αλλά αφήνοντας σε αυτόν όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία που μας συμφέρουν ή μήπως θα πρέπει να τον επαναδημιουργήσουμε σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και τις νέες συνθήκες που υπάρχουν στο παγκόσμιο και στο ευρωπαϊκό επίπεδο; Αυτή η επαναδημιουργία θα είναι εντός ή εκτός της Ευρωπαϊκής οικογένειας; Μήπως όμως αυτή η επαναδημιουργία θα πρέπει να ακολουθεί και τους κανόνες οι οποίες μόνο μέσα στα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη μπορούν να βρεθούν; Αυτό μήπως σημαίνει πως θα πρέπει πάλι να αναπτύξουμε το καπιταλιστικό μοντέλο οργάνωσης και παραγωγής μας και όχι απλά να προστατέψουμε το ήδη υπάρχον ή ακόμα χειρότερα να το φέρουμε σε αντίθεση με όσα συμβαίνουν σήμερα; Αυτό τι συνεπάγεται; Νομίζω ότι εάν προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε αυτό το μοντέλο ανάπτυξης εκτός της Ευρώπης τότε θα πέσουμε στην ίδια παγίδα μετά από 15 χρόνια να παρακαλάμε να αποκτήσουμε δικαιώματα που ήδη έχουν κατακτηθεί. Εν τέλει εάν πρέπει να φτιάξουμε αυτό το μοντέλο το καλύτερο περιβάλλον είναι δίπλα στα κράτη που επιτυχώς λειτουργεί.

Αυτοί οι δύο παραπάνω λόγοι οι οποίοι είναι δύο απλά παραδείγματα που μπορούμε να βρούμε στην καθημερινότητα, μας δίνουν να καταλάβουμε πως πολλά επιχειρήματα διάφορων σχολιαστών και ειδικών σήμερα στην Ελλάδα είναι τουλάχιστον υποκριτικά και μπορούν να οδηγήσουν σε πολύ επικίνδυνες καταστάσεις τον ελληνικό λαό. Θα πρέπει στην Ελλάδα επιτέλους να σταματήσουμε να κυνηγάμε μάγισσες και να κοιτάξουμε με ποιο τρόπο μπορούμε να εντάξουμε στην σκέψη μας, αφού αυτή η κρίση είναι πολιτισμική πάνω από όλα, τις αρχές και τις μεθόδους που θα μας οδηγήσουν στην πραγματική ανάπτυξη και στην ευημερία. Αυτές οι αρχές δεν μπορεί να είναι διαφορετικές από τις αρχές καλής διακυβέρνησης και των αποδοτικών θεσμών που έχουν αναπτυχτεί στα σύγχρονα κράτη σήμερα. Απλά εκφράζω τους φόβους μου γιατί ανησυχώ μήπως όλοι αυτοί που σήμερα δήθεν πρεσβεύουν τα δημοκρατικά ιδεώδη μας οδηγήσουν σε τελείως σκοτεινούς δρόμους. Θα πρέπει επιτέλους να ξεκαθαρίσουμε τι είμαστε και τι πρεσβεύουμε και να στραφούμε χωρίς προκαταλήψεις και μάγισσες στα αληθινά προβλήματα μας έτσι ώστε να μπορέσουμε να τα αντιμετωπίσουμε.